

DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)
29. januar 1998 *

I sag C-315/96,

angående en anmodning, som Finanzgericht Hamburg (Tyskland) i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verterende sag,

Lopex Export GmbH

mod

Hauptzollamt Hamburg-Jonas,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende gyldigheden af artikel 13, stk. 1, første led, i Rådets forordning (EØF) nr. 1715/90 af 20. juni 1990 om oplysninger fra medlemsstaternes toldmyndigheder vedrørende tarifiering af varer i toldnomenklaturen (EFT L 160, s. 1) og vedrørende følgerne af, at denne forordning muligvis er ugyldig,

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, C. Gulmann (refererende dommer), og dommerne J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet og P. Jann,

* Processprog: tysk.

generaladvokat: P. Léger
justitssekretær: ekspeditionssekretær H. A. Rühl,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

- Lopex Export GmbH ved advokat Jürgen Gündisch, Hamburg
- Rådet for Den Europæiske Union ved juridiske konsulenter Maria Cristina Giorgi og Guus Houttuin, som befuldmægtigede
- Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Fernando Castillo de la Torre, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, samt advokaterne Hans-Jürgen Rabe og Georg M. Berrisch, Bruxelles og Hamburg,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der er afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 16. september 1997 af Lopex Export GmbH ved advokat Carsten Bittner, Hamburg, af Rådet ved Guus Houttuin og af Kommissionen ved Fernando Castillo de la Torre, bistået af Georg M. Berrisch,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 4. november 1997,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 12. august 1996, indgået til Domstolen den 26. september 1996, har Finanzgericht Hamburg i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt to præjudi-

cielle spørgsmål vedrørende gyldigheden af artikel 13, stk. 1, første led, i Rådets forordning (EØF) nr. 1715/90 af 20. juni 1990 om oplysninger fra medlemsstaternes toldmyndigheder vedrørende tarifiering af varer i toldnomenklaturen (EFT L 160, s. 1) og vedrørende følgerne af, at denne forordning muligvis er ugyldig.

- 2 Spørgsmålene er rejst under en tvist mellem Lopex Export GmbH (herefter »Lopex«) og Hauptzollamt Hamburg-Jonas vedrørende tildeling af eksportrestitutter i forbindelse med udførsel af vallepulver, hvoraf sukkerindholdet delvis er udtaget, og som sælges under navnet »Anilac«.
- 3 Ved en bindende tarifieringsoplysning, der blev meddelt Lopex' leverandør den 5. december 1988, oplyste toldmyndighederne, at vallepulver, hvoraf sukkerindholdet er delvis udtaget, skulle tariferes i pos. 0404 90 i den kombinerede nomenklatur. Da toldmyndighederne imidlertid efterfølgende kom i tvivl om, hvorvidt produktet skulle tariferes i pos. 0404 90 eller 0404 10, blev tarifieringsoplysningen tilbagekaldt den 30. oktober 1990.
- 4 Den 14. december 1990 anmodede Lopex om selv at få meddelt en bindende tarifieringsoplysning for det pågældende produkt. Ved en bindende tarifieringsoplysning, som blev meddelt selskabet den 5. juni 1991, blev Anilac tariferet i pos. 0404 9013 0000 i den kombinerede nomenklatur.
- 5 Efter at have modtaget denne oplysning anmodede Lopex om at få de sidste underpositioner præciseret. Herefter afgav toldmyndighederne en supplerende bindende tarifieringsoplysning den 26. august 1991, hvorved de tariferede produktet i pos. 0404 9013 1200.

- 6 I de to tariferingsoplysninger afviste toldmyndighederne udtrykkeligt at tarifere Anilac i pos. 0404 10 med den begrundelse, at produktets sammensætning afveg væsentligt fra valle.

- 7 Ved en ny bindende tariferingsoplysning, der blev meddelt den 28. oktober 1991 som svar på sagsøgerens første ansøgning af 14. december 1990, tariferede myndighederne dog ikke desto mindre produktet i pos. 0404 10 »i overensstemmelse med dettes sammensætning«.

- 8 Efter at have modtaget denne sidste tariferingsoplysning anmodede Lopex om, at gyldigheden af den tidligere tarifiering i pos. 0404 9013 1200 blev opretholdt indtil den 30. april 1992.

- 9 Efter en brevveksling med Lopex besluttede toldmyndighederne den 9. december 1991 midlertidigt at opretholde gyldigheden af den tidligere tariferingsoplysning i seks måneder efter tilbagekaldelsen, dvs. indtil den 28. april 1992.

- 10 Med virkning fra den 1. januar 1992 blev den kombinerede nomenklatur, der var indeholdt i bilaget til Rådets forordning (EØF) nr. 2658/87 af 23. juli 1987 (EFT L 256, s. 1) imidlertid ændret, således at modificeret valle blev tariferet i pos. 0404 10. Denne ændring blev foretaget uden nogen overgangsordning ved Rådets forordning (EØF) nr. 3798/91 af 19. december 1991 om ændring af forordning (EØF) nr. 2658/87 om told- og statistiknomenklaturen og den fælles toldtarif og om ændring af forordning (EØF) nr. 2915/79 om fastlæggelse af produktgrupper og af særlige regler vedrørende beregning af importafgift for mælk og mejeriprodukter (EFT L 357, s. 3).

- 11 De i hovedsagen omhandlede udførsler blev foretaget af Lopex den 29. og 30. juni 1992 på grundlag af en eksportlicens, som var udstedt den 31. december 1991 og gyldig indtil den 30. juni 1992, og som var ledsaget af en forudfastsættelsesattest af 20. december 1991.

- 12 Den 6. juli 1992 ansøgte Lopex om eksportrestitutioner for disse udførsler.

- 13 Hauptzollamt Hamburg-Jonas afslog denne ansøgning den 11. august 1992 med den begrundelse, at Zolltechnische Prüf- und Lehranstalt (institution, som giver undervisning og foretager undersøgelser på det toldtekniske område) havde tariferet det omtvistede produkt i pos. 0404 10 — hvorefter der i modsætning til pos. 0404 90 ikke ydes nogen eksportrestitutioner — og at gyldigheden af den tidligere bindende tariferingsoplysning, som havde tariferet produktet i pos. 0404 90, var udløbet den 28. april 1992.

- 14 Den 1. september 1992 påklagede Lopex denne afgørelse under henvisning dels til den eksportlicens, med tilhørende forudfastsættelsesattest, som selskabet havde fået meddelt, og som gjaldt indtil den 30. juni 1992, dels til, at artikel 13, stk. 1, første led, i forordning nr. 1715/90 var ugyldig i det omfang, den bestemmer, at en bindende tariferingsoplysning, når der vedtages en ny forordning om ændring af toldnomenklaturen, ophører med at være gyldig straks fra det tidspunkt, da forordningen træder i kraft, og uden nogen overgangsperiode, såfremt tariferingsoplysningen ikke længere er i overensstemmelse med gældende fællesskabsret.

- 15 Hauptzollamt Hamburg-Jonas afviste klagen under henvisning til den ændring af toldnomenklaturen, som var sket ved forordning nr. 3798/91, og til artikel 13, stk. 1, første led, i forordning nr. 1715/90.

- 16 Lopex anlagde herefter sag ved Finanzgericht Hamburg med påstand om tildeling af eksportrestitutioner for et beløb på 889 880,04 DEM i overensstemmelse med selskabets ansøgning af 6. juli 1992. Under sagen gjorde Lopex gældende, at artikel 13, stk. 1, første led, i forordning nr. 1715/90 strider mod princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og retssikkerhedsprincippet i det omfang, den bestemmer, at en tidligere bindende tarifieringsoplysning ophører med at være gyldig, når der vedtages en forordning om ændring af toldnomenklaturen, og når forordningen ikke indeholder nogen overgangsregler i overensstemmelse med forordningens artikel 14, stk. 3. Lopex gjorde i den forbindelse gældende, at selskabet i tillid til den tarifieringsoplysning, der var meddelt den 26. august 1991, havde indgået kontrakter, som ikke længere kunne hæves, og at selskabet ville lide et væsentligt økonomisk tab, såfremt det mistede retten til at få udbetalt eksportrestitutioner med øjeblikkelig virkning.
- 17 Efter at have fastslået, at det af Lopex udførte produkt, Anilac, siden den 1. januar 1992 skulle tariferes i pos. 0404 10 — hvorefter der ikke ydes nogen eksportrestitutioner — og at Lopex efter dette tidspunkt alene kunne rejse krav om eksportrestitutioner, såfremt den bindende tarifieringsoplysning, der var meddelt tidligere, stadig var gyldig, besluttede retten at udsætte sagen, indtil Domstolen havde truffet præjudiciel afgørelse vedrørende følgende spørgsmål:
- »1) Er artikel 13, stk. 1, første led, i forordning (EØF) nr. 1715/90 henset til princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og retssikkerhedsprincippet forenelig med fællesskabsretten i det omfang, bestemmelsen foreskriver, at en bindende tarifieringsoplysning ophører med at have gyldighed som følge af vedtagelsen af en forordning om ændring af toldnomenklaturen, uden at der er fastsat nogen tidsbegrænsede overgangsbestemmelser?
- 2) Såfremt det første spørgsmål besvares benægtende, spørges, hvilke virkninger dette har navnlig i det tilfælde, at der er meddelt en bindende tarifieringsoplysning, som afviger fra den ændrede nomenklatur, og/eller udstedt en eksportlicens med forudfastsættelsesattest, der har gyldighed i yderligere seks måneder.

Skal en afgørelse om, hvorvidt en bindende tariferingsoplysning fortsat skal have en vis tidsbegrænset gyldighed, foretages på grundlag af de almindelige betingelser, som gælder for at anvende princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, og er det en forudsætning for at træffe en sådan afgørelse, at eksportøren har haft en berettiget forventning, som er beskyttelsesværdig i forhold til fællesskabsinteressen? Gælder dette også med hensyn til artikel 14, stk. 4, tredje led, i forordning (EØF) nr. 1715/90, hvorefter forudfastsættelsesattesten skal være udstedt 'på grundlag af nævnte tariferingsoplysning'?'«

- 18 For at besvare det første præjudicielle spørgsmål vedrørende gyldigheden af artikel 13, stk. 1, første led, i forordning nr. 1715/90 må man gennemgå forordningens formål og de bestemmelser heri, som har relevans for sagen.
- 19 Det udtales i forordningens tredje betragtning, at det er nødvendigt såvel for at sikre de erhvervsdrivende en vis retssikkerhed i udøvelsen af deres virksomhed som for at lette toldmyndighedernes arbejde og opnå en større ensartethed i gennemførelsen af Fællesskabets toldlovgivning, at der indføres bestemmelser, som forpligter toldmyndighederne til at meddele oplysninger, der på visse nøje fastsatte betingelser binder administrationen.
- 20 Ifølge forordningens ottende betragtning bør det fastsættes, »under hvilke betingelser den meddelte oplysning som følge af fællesskabsforanstaltninger, der ændrer den eksisterende ret eller vedrører fortolkningen af denne ret, ophører med at gælde ...«.

21 Ifølge artikel 1, stk. 1, fastsætter forordning nr. 1715/90:

»a) de betingelser, hvorunder der fra medlemsstaternes kompetente toldmyndigheder kan indhentes oplysninger om tarifiering af varer i toldnomenklaturen ...

b) den retlige betydning af disse oplysninger.«

22 Forordningens artikel 3, stk. 1, bestemmer følgende: »Når betingelserne i artikel 4 til 8 er opfyldt, er en tarifieringsoplysning, som meddeles af toldmyndighederne i henhold til denne forordning, en bindende tarifieringsoplysning i den medlemsstat, hvor den er meddelt.«

23 Forordningens artikel 13, som er indeholdt i afsnit III — der vedrører »De bindende tarifieringsoplysningers retlige betydning« — bestemmer:

»Såfremt tidligere meddelte bindende tarifieringsoplysninger som følge af vedtagelse af:

— en forordning om ændring af toldnomenklaturen eller

— en forordning, der fastsætter eller berører tarifieringen af en vare i toldnomenklaturen,

ikke længere er i overensstemmelse med den således fastsatte fællesskabsret, ophører gyldigheden af disse oplysninger på det tidspunkt, hvor den pågældende forordning finder anvendelse.

Når det imidlertid er udtrykkeligt fastsat i en forordning som omhandlet i stk. 1, andet led, kan en bindende tariferingsoplysning fortsat påberåbes af modtageren i det tidsrum, der ligeledes er fastsat i forordningen, hvis modtageren har indgået en kontrakt som omhandlet i artikel 14, stk. 3, litra a) eller b).«

- 24 Artikel 14, stk. 1, i forordning nr. 1715/90 bestemmer, at en bindende tariferingsoplysning ligeledes ophører med at være gyldig, hvis den bliver uforenelig med den fortolkning af toldnomenklaturen, som fremgår af at være gældende, såsom efter ændring af de forklarende bemærkninger til den kombinerede nomenklatur eller efter vedtagelse af en tariferingsmeddelelse. Artikel 14, stk. 3, lyder således:

»Når der er tale om varer, for hvilke der i forbindelse med opfyldelsen af toldformaliteterne fremlægges en import- eller eksportlicens eller en forudfastsættelsesattest, kan en bindende tariferingsoplysning, der ophører med at være gyldig i medfør af stk. 1, fortsat påberåbes af modtageren indtil udløbet af licensens eller attestens gyldighedsperiode.

I andre tilfælde kan en bindende tariferingsoplysning, der ophører med at være gyldig i medfør af stk. 1, fortsat påberåbes af modtageren i et tidsrum på seks måneder fra datoen for offentliggørelsen som omhandlet i stk. 2, såfremt toldmyndighederne finder det godtgjort, at modtageren på grundlag af den bindende tariferingsoplysning, der var meddelt ham, inden den pågældende tariferingsforanstaltning vedtagesdato har indgået følgende:

...

b) såfremt oplysningen påberåbes i forbindelse med udførsel:

- en fast og endelig kontrakt om salg af den pågældende vare til en kunde, der er etableret i et tredjeland, eller

- en fast og endelig kontrakt om køb af den pågældende vare fra en leverandør, der er etableret i Fællesskabet.«

25 Endelig bestemmer forordningens artikel 16 følgende:

»Ændrer en toldmyndighed en bindende tariferingsoplysning af andre årsager end dem, der er nævnt i artikel 13 og i artikel 14, stk. 1, ophører de oprindeligt meddelte tariferingsoplysninger med at være gyldige fra den dato, hvor der gives modtageren meddelelse om ændringen.

Artikel 14, stk. 3 til 5, finder tilsvarende anvendelse.«

26 Lopex har gjort gældende, at artikel 13, stk. 1, første led, i forordning nr. 1715/90 er ugyldig, for så vidt som den ikke fastsætter nogen overgangsforanstaltninger, der i overensstemmelse med fællesskabsrettens almindelige principper tilgodeser det nødvendige hensyn til beskyttelse af den berettigede forventning og retssikkerheden, i modsætning til, hvad der gælder for de situationer, som er omhandlet i forordningens artikel 13, stk. 1, andet led, og i artikel 14 og 16 samt i artikel 12,

stk. 5 og 6, i Rådets forordning (EØF) nr. 2913/92 af 12. oktober 1992 om indførelse af en EF-toldkodeks (EFT L 302, s. 1), som med virkning fra den 1. januar 1994 er trådt i stedet for artikel 13 og 14 i forordning nr. 1715/90.

- 27 Lopex har gjort gældende, at hovedsagen angår en situation, hvor den kombinerede nomenklatur er blevet ændret på et tidspunkt, da den pågældende erhvervsdrivende i tillid til en bindende tarifieringsoplysning allerede havde forpligtet sig til at udføre det omhandlede produkt ved at indgå faste og endelige kontrakter herom, før forordningen om ændringen af nomenklaturen trådte i kraft. I et sådant tilfælde bør man efter Lopex' opfattelse bringe den praksis ved Domstolen i anvendelse, hvorefter forvaltningsakter, som stifter individuelle rettigheder, kan afføde en berettiget forventning, og hvorefter det af hensyn til retssikkerheden kan være nødvendigt, at tidligere gældende ret bliver ved med at have gyldighed i faktiske situationer, som hovedsagelig er opstået, inden den nye ordning trådte i kraft (dom af 12.7.1957, forenede sager 7/56 og 3/57-7/57, Algera m.fl. mod Den Fælles Forsamling for EKSF, Sml. 1954-1964, s. 45, org. ref.: Rec. s. 81, af 18.3.1975, sag 78/74, Deuka I, Sml. s. 421, og af 25.6.1975, sag 5/75, Deuka II, Sml. s. 759). I den foreliggende sag var Lopex' berettigede forventning navnlig begrundet i, at selskabet havde forpligtet sig over for Fællesskabet til at gennemføre den pågældende handelstransaktion, efter at det, mod sikkerhedsstillelse, havde fået udstedt en eksportlicens for den pågældende transaktion (dom af 14.5.1975, sag 74/74, CNTA mod Kommissionen, Sml. s. 533).
- 28 Domstolen kan tiltræde det af Rådet og Kommissionen anførte, hvorefter formålet med en bindende tarifieringsoplysning er at give den erhvervsdrivende fuld sikkerhed, når der er tvivl om tarifieringen af en vare i den gældende toldnomenklatur, og derved sikre den pågældende mod, at toldmyndighederne efterfølgende ændrer opfattelse vedrørende varernes tarifiering. Derimod har en tarifieringsoplysning ikke til formål at garantere den erhvervsdrivende, at den position, som oplysningen vedrører, ikke ændres efterfølgende ved en af fællesskabslovgiver udstedt retsakt, og tarifieringsoplysningen kan heller ikke have en sådan virkning. Denne fortolkning bekræftes klart og utvetydigt af ordlyden af artikel 13, stk. 1, første led, i forordning nr. 1715/90.

- 29 Den i sagen omhandlede retsforskrift opfylder derfor ikke blot kravene som følge af retssikkerhedsprincippet, som er fastslået i dommen af 9. juli 1981 i sag 169/80, Gondrand Frères og Garancini (Sml. s. 1931, præmis 17), men udelukker tillige, at en erhvervsdrivende som Lopex alene i tillid til en bindende tarifieringsudtalelse kan nære nogen berettiget forventning om, at den pågældende position ikke vil blive ændret ved en af fællesskabslovgiver vedtaget retsakt.
- 30 I øvrigt bemærkes, at artikel 13 ikke udelukker, at princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og retssikkerhedsprincippet kan indebære en forpligtelse for fællesskabslovgiver til i forbindelse med en ændring af toldnomenklaturen at træffe passende foranstaltninger til beskyttelse af erhvervsdrivende, der i modsat fald vil lide et uforudsigeligt og uopretteligt tab, uanset om disse erhvervsdrivende har fået meddelt en bindende tarifieringsoplysning eller ej.
- 31 Det første præjudicielle spørgsmål må herefter besvares med, at gennemgangen af artikel 13, stk. 1, første led, i forordning nr. 1715/90 på grundlag af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og retssikkerhedsprincippet intet har frembragt, der kan anfægte bestemmelsens gyldighed.
- 32 Da det første præjudicielle spørgsmål er besvaret benægtende, er det uforholdsmæssigt at besvare det andet præjudicielle spørgsmål.

Sagens omkostninger

- 33 De udgifter, der er afholdt af Rådet for Den Europæiske Union og Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Finanzgericht Hamburg ved kendelse af 12. august 1996, for ret:

Gennemgangen af artikel 13, stk. 1, første led, i Rådets forordning (EØF) nr. 1715/90 om oplysninger fra medlemsstaternes toldmyndigheder vedrørende tarifiering af varer i toldnomenklaturen på grundlag af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og retssikkerhedsprincippet har intet frembragt, der kan anfægte bestemmelsens gyldighed.

Gulmann

Moitinho de Almeida

Edward

Puissochet

Jann

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 29. januar 1998.

R. Grass

C. Gulmann

Justitssekretær

Formand for Femte Afdeling